

BU, ƏLİ NƏCƏFXANLIDIR...

Əli Nəcəfxanlı müstəqillik dövrünün şairidir. Bir jurnalist kimi tanınsa da, əsasən ikimininci illərdə özünü bir şair kimi də təsdiq etmişdir. Əgər onun bu illərdə yaradıcılığını izləsək, müxtəlif mövzularda yazdığı şeirləri ilə qarşılaşırıq, lakin ilk sırada Vətənin taleyi, Qarabağ müharibəsi ilə bağlı şeirlər yer tutur.

**Şuşanı görmədim gözümdölusu
Kırsın hirsı tutdu, zar-zar ağladı.
Gördü topxanaya toplar atılır,
Höknürə-höknürə Qarqar ağladı.**

**Şuşanı görmədim gözümdölumu,
Gileyə dağların maralı gəldi.
Mənə yaylıq verin, başıma örtüm,
Nəvən Bakıya yaralı gəldi.**

Bu elə bir dövr idi ki, şeirimizdə hüzn, kədər, Qarabağsızlıq motivləri əks olunurdu. Amma Əli Nəcəfxanlı bu mövzuda olan şeirlərində bədii təsvir vasitələrinə üz tutur, fikrini obrazlı şəkildə ifadə etməyə çalışırdı.

**Son dəfə göyləri gözüünə çəkdi,
Qocanız, qarınız, körpəniz belə.
Bir dağ da ucaldı Dağüstü bağda-
Bu imiş dağ üstə dağ qoymaq belə.**

**Torpağa can deyib son nəfəsdə də,
Əyilib öpdünüz torpağı, qardaş
Babəkin qolları yaşıl ağacdır,
Siz onunun qırmızı yarpağı, qardaş...**

Bu misralar Əli Nəcəfxanlının "Şəhidlər" şeirindəndir. Şəhidlər mövzusunda yüzlərlə şeirlər yazılıb. Amma onların əksər qismi poetiklikdən məhrumdur, çünki ürək ağrısını, şəhidlərə böyük ehtiramı poeziyanın ağrısına çevirən şeirlərin sayı o qədər də çox deyil. Əli Nəcəfxanlının "Şuşanı görmədim gözümdölusu", "Laçinsız", "Qaçqın" "Laçın dəhlizində kababxanalar" şeirləri bu baxımdan insan ağrısını poeziyanın ağrısına çevirən nümunələrdir.

Əli Nəcəfxanlı sonrakı şeir kitablarında da Vətən mövzusunda müraciət edir, yenə də eyni həyəcanla, bəzən kədərlə, bəzən qürur hissilə onu düşündürən hadisələrə, üreyinə təsir edən acılıqlara biganə qalmır. Vətənə məhəbbətini belə bildirir:

**Çox da sənə sevdiiymi söyləmə,
Əməlimdə görməyincə inanma!
Tərifini ha qaldırım göylərə
Yolunda can verməyincə inanma!**

Vətəni mədh edən şeirlərində də şablondan qaçır, obrazlılığa meyl edir. "Vətən dağları" şeirində olduğu kimi:

**Hər qaya oyuğu- qala mazğalı,
Yoxuş nəfəs kəsir, eniş-qəzalı.
Güllərin şəhliyə dəstəmaz alıb
Namaza dayanıb Vətən dağları.**

**Burda arzularım haraya düşüb,
Meylim ocaq günə, pir aya düşüb.
Sərhədlər çay kimi araya düşüb
O yanı-bu yanı Vətən dağları!**

Vaxtilə, sovet dönməndə dərddən, ağrıdan yazan şairlər tənqid olunurdu, onları bədbinliyə qapılmaqda, işıqlı cəmiyyətdə "ışıqsız" yaşamaqda suçlayırdılar. Unudulurdu ki, əsrlərdən bəri ədəbiyyatın ən əsas problemlərindən biri AĞRI olub. Təbii ki, burada patoloji ağrı nəzərdə tutulmur. Ədəbiyyat insan qəlbinin ən intim həyəcanlarından tutmuş ən həzin ağrılara qədər böyük bir yol keçib. Amma hər ağır əsər ədəbi yaddaşın əbədi yaddaşına çevrilə bilməz, çünki dərddən özünə sadəcə dərd

kimi b axanda, onu patoloji ağrı kimi təsvir edəndə dərddən poeziyası yaranmır. Əli Nəcəfxanlının elə şeirləri var ki, orada məhz dərddən danışanda bu dərddin öz obrazını da görürük. Məsələn, ata mtkisinə həsr etdiyi şeiri götürək: "Axsamdan axşama görərdim onu, Atam evimizin ay işığıydı" Baxın, bunu ancaq şair deyə bilər. Onun "Yaşadım" şeirində bir ömrün yaşantıları belə ifadə edilir: "Ömür qəlyan, can-tənbəki, Çəkdikcə eşdim, yaşadım".

Əli Nəcəfxanlının şeirlərində iki cəhət xüsusi qeyd etmək olar. Birincisi: onun şeirlərində lirik "mən"-in düşüncələri bir ömrün-bir taleyin keçdiyi yolu gözümüzə qarşısında canlandırır. Amma necə canlandırır? Oxucu bu fərdi,

subyektiv düşüncələrdə yalnız bir insan deyil, özünün də "mən"-ini hiss edirsə, o şeirin ona aid olduğunu da düşünür. Hər bir insanın həyatında "ömrün payız prospekti" başlanır, bu "prospekt-də:

**gəzdim addım-addım,
baxdım maddım-maddım
yola, dalana, tinə.
Xəzəlləri döşək-döşək ağaclar,
Çılpaqlaşan
qəşəng-qəşəng ağaclar
yaxşı çəlik çıxar budaqlarından.
Payız prospekti-
saralmış foto.**

İnsan öz ömrünün yarı yaşına çatır. Lakin bu yaşa qədər nələ etdiyini, hansı uğurlar qazandığını deyil, eləmədiklərini və bundan sonra nə edəcəyini düşünür. Deyək ki, bu düşüncə çoxlarını narahat edir.

**Məni bağışlayın, ay anam-atam,
Nəyim çatmasa da, bəhanəm çatar.
Dedim siz çatandan o yana çatam,
Çatıram ömrümün yarı yaşına.**

**Gecikdim, hardasa mən səhv etlədim,
Tələsdim, yolları kəsə etlədim.
Belkə innən belə nəse etlədim,
Çatıram ömrümün yarı yaşına.**

Ümumiyyətlə, Əli Nəcəfxanlının şeirlərində etiraf xətti, bir insanın keçdiyi ömrü yoluna nəzər salıb nəyi xətləməsi, bu xatırlamalarda peşimançılığını yada salması, əzab çəkməsi və s. hissələr diqqətdən yayınmır.

İkinci cəhət: Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı yazır: "Şeirin nə qədər ilahi bir təsvir vasitəsi olduğunu yaxşı bilir. Şair şeir yazarkən öz ruhunu, canını əridib sözə verir, bəzən hissələr, duyğular adamın nəfəsini kəsir və bu nəfəs çox vaxt sonuncu nöqtə qoyulandan sonra da açılır. Şeiri bilən, sözün ağırlığından xəbərdar olan şairin nəfəsi sözə nəfəs verə biləndə açılır. Məncə, Əli Nəcəfxanlı dərindən

nəfəs almağa çətinlik çəkməyən şairlərdəndir".

Burada nəfəs" sözü dahi Füzulinin "Ver sözə ehya ki.." kəlamıyla səsləşir. Şair üçün bu "nəfəs" bədii təsvir vasitələri ilə dilin ifadə imkanlarını ortaya çıxarmaqdır. Şair Əşrəf Vəsəlli də bu haqda yazır: "Əli Nəcəfxanlının şeirləri öz poetikliyi ilə, dilinin sadəliyi və rəvanlığı ilə başqalarından seçilir. Əlinin yazılarında şeir üçün seçilən obyektin poetik detallarla və yüksək bədiliklə ifadəsi bizi sevindirir"

Əli Nəcəfxanlının sözlə lövhələr yaratmaq istəyi təşbih və metaforalarla reallaşır.

**Gecə bir zənci qızıdı,
Ulduzlar- göz yaşları.
Ay- göz yaşı içində,
Bir ilahi təbəssüm.
Göylər-kömürlə çəkilmiş
Ağ işıqlı bir rəsm.**

"Lövhə" adlı bu şeirdə dörd təşbih işlənib..Sadəcə bir lövhədir və deyək ki, şair burada gecəyə, ulduzlara, göylərə sanki bir rəssam gözüylə baxmağa cəhd edir. Başqa bir "Lövhə" şeirində isə o, metaforalarla "rəsm" çəkir.

**Sərin əllərini uzatdı yağış,
Bürkünün ömrünü qısaltdı yağış.
Günəşin telini islatdı yağış,
Şəfəqlər asıldı göyqurşağından**

Əli Nəcəfxanlının təbiətlə bağlı digər şeirlərindən də söz aça bilərik, məsələn, onun "Su" şeiri sırf suya həsr olunan nadir şeirlərdən biridir: "Çəmənlərdə şəhə dönən, Qayaları dəşən də su! Dağ başında döner qara, Sırğa olar gülşəndə su. Səhralarda ilğım olar, Bu cırləli, rəxşəndə su". Əli Nəcəfxanlının insan ömrü ilə təbiət arasındakı oxşar halların olduğunu bir neçə şeirində izləyə bilərik. "Payız" və "Bu payız" şeirlərində əsas təsvir obyektini heç də payız fəslinin məxsusi cizgilərini əks etdirmək deyil. Adını çəkdiyimiz həmin şeirlərdə Əli Nəcəfxanlı payızdan yox, payızlaşmış insandan söz açır.

**Qarışdı ömrümün üzü-astarı,
Mənə olacaqlar ayan olmadı.
Görmədim döşünə döyən dostları,
Cücanı bu payız sayan olmadı
Bu payız özünə oxşamadı heç.**

**Nə qapım açıldı, nə qaşqabağım,
Ovcum-göz yaşımdın qəm piyaləsi.
Bu payızsonrası, bu qışqabağı
Məni yerə vurdu həsrət şəoəsi
Bu payız özünə oxşamadı heç...**

Əli Nəcəfxanlının sevgi şeirləri haqqında: təbii, yaşanan, içində yalanı olmayan bir neçə şeirinin adını çəke bilərik: Əli Kərimi "Qayıt" şeirindən təsirlənərək yazdığı şeir, "Ayrılıqlara" "İlk sevgi", "Həsret nəğməsi"..Onun "Küçənizdə" şeirini misal götürməklə sözüümüzü bitirək:

**Dünyanı başıma dar etləmişəm
Səni görmək üçün dar küçənizdə.
Şəhər sahibinin yoxdu xəbəri,
Gəzərgi bir heykəl var küçənizdə..**

**Küçəniz gözümdə bircə küçədi,
Ocaqca küçədi, pircə küçədi.
Vecinə gəlməzmi halım necədi?-
Üzə çıx, ruhumu sar küçənizdə.**

**Eviniz yeddinci qatında göyün,
Pənbə buludlardan gəlinlik geyin.
Bir az mən boylanım, bir az sən əyil,
Dərdi ürəyimdən dərk küçənizdə.**